

Jiří Kejř, Z počátků české reformace,

Brno: L. Marek 2006, 270 s.
ISBN 80-86263-81-9.

Religionisté jistě nejsou horlivými textovými kritiky, a proto soubor studií Jiřího Kejře, předního znalce husitských pramenů a právního historika, jim mohl uniknout. Byla by však škoda, kdyby se s jeho poslední knihou, shromažďující výběr jeho statí k počátkům reformace, k Husovu učení a názorům Husových současníků, nemohli seznámit.

Knihla obsahuje čtrnáct studií, z nichž čtyři nebyly dosud publikovány. Pro religionisty jsou zajímavé dvě z nich, které jsou ozvukením hledání dialogu mezi protestanty a katolíky.

Jiří Kejř (nar. 1921) je jedním z potomků českoobratské rodiny Kejřů, která se v nové době připomněla Jiřího strýcem Václavem (1904-1989), synodním seniorem v letech 1969-1977. Jiří Kejř své evangelictví nikdy neskrýval, měl však blíže k církevním tradicionalistům než k různým novým vlnám, např. „nové orientaci“. Čtěl Masarykovy republiky se ve své vědecké práci zástával umírněných proudů v husitství a nešetřil kritikou tábořské radikály a blouznivce. Snad tato umírněná poloha přispěla k tomu, že byl jako znalec přizván do mezikonfesní *Komise pro studium problematiky spojené s osobností, životem a dílem M. Jana Husa* zřízené roku 1993 kardinálem Miloslavem Vlkem, která měla přispět k nezaujatému prozkoumání Husova života a díla. Jiří Kejř se v jejím rámci věnoval kritickému posouzení Husovy pře před kostnickým koncilem. Práce se dařila a byla zpřístupněna v knize *Husův proces* (Praha: Vyšehrad 2000). O svých výsledcích předtím referoval J. Kejř na závěrečném zasedání *Komise* na Lateránské univerzitě v Římě roku 1999, kde byl překvapivě – jako první protestant – vyznamenán vysokým papežským řádem. Vyznamenání byl trochu zaskočen. Pochopil evangelická veřejnost, co za vyznamenáním stálo a jaký má symbolický význam?

Odpovědět se pokusil Jiří Kejř ve dvou statích nové knížky. Prvá se nazývá „Jan Hus sám o sobě“ (s. 12-48), druhá „Znovu o Husově rehabilitaci“ (s. 215-261). V obou mu šlo o to, aby Husovo učení vyloučil korektně, s úctou k jeho postojům. V první studii Jiří Kejř připomíná, že Hus až obsedantně nadřadil Boží zákon (*Lex Christi*) všemu lidskému počínání, takže v souladu s Kristem je možno ve světě jednat jak *praeter legem* tak i *contra legem*. Zdůrazňuje i Husovo pojetí církve jako *communitas prae-destinatorum*, která tak prakticky opouští představu viditelné církevní organizace a ztrácí výlučnou autoritu ve věcech spásy. Jiří Kejř ovšem zároveň vidí, že se Hus svým akcentem bezpodmínečné závaznosti Božího zákona uzavřel do vnitřního iluzivního světa a nebyl schopen nahlédnout realitu. Právě v procesu v Kostnici Hus nepochopil, že nemá podmínky pro svobodnou obhajobu *more scholastico*, ale stojí před soudem vázaným předpisy kanonického práva. Kejř jako právník nemohl neuznat, že proces probíhal řádně, snad až velkoryse, ale „realita myslí narazila na realitu doby“ (s. 37). Jak asi obtížné bylo pro Kejře, bytostného protestanta, najít vhodná slova! Kejř jako právník nemohl nevidět chybné Husovy kroky před tribunálem, na druhé straně rozuměl jeho zápalnému přesvědčení.

Podobnou potřebu apologie cítíme i v druhé stati. Jiří Kejř připomíná starší katolický pokus rehabilitovat Mistra Jana Husa z pera učeného benediktina Paula de Voghta (1900-1983) *L'hérésie de Jean Huss* (Louvain: Bureaux de la revue bibliothèque de l'université 1960), který svým pojetím Husovy teologie – jako svou podstatou katolické a nerevoluční – ve své době neuspěl, ale jeho názory nezapadly. Vzpomeňme – navíc proti Kejřovi – úsilí profesora Katolické univerzity v Lublinu Stefana Swieżawského, konzultanta Druhého vatikánského koncilu, který následně (po r. 1965) ovlivnil tehdejšího krakovského arcibiskupa Karola Wojtyły, pozdějšího papeže Jana Pavla II. (†2005), mocného přímluvce usmíření s husitskými Čechami. Swieżawski publikoval své názory v krakovském *Tygodniku powszechnem* (40/6, 1986) a upozornil

na nově se rozbíhající pokusy vyrovnat se s heretikem Husem.

Jiří Kejř na pozici Paula de Vooghta nikdy nepřistoupil. Právni Husovu rehabilitaci pokládá (již vzhledem k dochovaným pramenům) za zcela nemožnou a stejně tak vnímá uznání jeho pravověrnosti za absurdní, protože by tento krok implikoval „totální odmítnutí“ katolické doktríny, jíž se Husovy názory „přičlily“ (s. 247). J. Kejř však souhlasí s katolíky a jejich morálním uznáním, kterého se Husovi papežskými výroky dostalo. K smíru v pojetí církve však nemůže podle Kejře dojít, protože Husovo pojetí upírá církvi poslední autoritu ve věcech spásy a tím i odmítnutí pověření církve od Boha. Překážkou názorového konsensu bylo také Husovo wiklefské přesvědčení, že nikdo není knězem (nebo církevním či světským hodnostářem), pokud setrvává ve smrtelném hříchu. Jiří Kejř jako poučený právník a kanonista ovšem ví, že toto učení, rušící základní příkaz poslušnosti k nadřazeným, je v reálném světě společenských vztahů nepřijatelné. Odpor prelátů vůči Husovi živilo i jeho přesvědčení o majetku církve z wiklefské dílny, který může být odebrán světskými pány, pokud se klérus smrtelně provinil.

V obou Kejřových státech se odráží autorovy úvahy o jeho vlastním vztahu k církvi, v nichž je patrné hledání rovnováhy. Jako vědec shledal korektnost kostnického procesu, jako evangelík porozuměl Husově fascinaci Božím zákonem, jako kanonista nemohl přijmout Husovo „neodpovědné“ porušování kanonického práva. Rozumí sice jeho uštknutí wiklefismem, ale nemůže nevidět, jak si Hus „nepřiměřenými výroky“ (s. 255) proti sobě popudil i ty, kteří mu během procesu nabízelí ústupové cesty. Chápe, že Husova fascinace Božím zákonem (*Lex Christi*) se musela koncilním soudcům jevit jako zatvrzelost (jinými slovy jako kacířství). Je však až s podivem, jak osobnost středověkého intelektuála a kazatele může i po staletích čerit veřejné mínění. Jiří Kejř přemýšlel po celý život o Husovi a v jeho badatelství se sváří obdiv evangelíka k mravní integritě kazatele s pohledem historika-vědce, dobře si vědomého limitů církve a doby. V žádném případě se však

Kejřovo uvažování nezpronevňuje vědecké analýze, věroučnému přesvědčení a potřebám doby. Kejřovy práce jsou tak důležitým pramenem pro reflexi vlivů křesťanství v Čechách.

PAVEL SPUNAR

Peter Antes, Grundriss der Religions- geschichte: Von der Prähis- torie bis zur Gegenwart,

Stuttgart:

Kohlhammer 2006, 157 s.

ISBN 3-17-016965-3.

Nakladatelství Kohlhammer vydává několik edičních řad, které mají jediný, avšak úctyhodný cíl. Předkládá v nich rozsahem nevelké, spíše sumarizující práce, jejichž úkolem je uvést čtenáře srozumitelným, přehledným a poměrně nenáročným způsobem do dané problematiky. Odběratelskou skupinu přitom tvoří odborníci, kteří naopak bývají sepsáním dotyčných publikací cíleně pověřováni, ale začátečníci, studenti na počátku svého studia, případně laická veřejnost. Tyto základní kurzy, jak jsou edice pojmenovány, přitom nemají popularizační charakter, nevznikají kvůli zmasovění vědeckých znalostí, ale zároveň ani nesplují texty, jež se v našich podmínkách používají jako vysokoškolská skripta. Stojí obrazně řečeno někde uprostřed mezi nadměrnou odborností, která už vyžaduje dlouhodobější přípravu, a levnou přizpůsobivostí buď úplné nezalosti, nebo dokonce předsudkům. Řečeno jinak, zaujímají právě ten prostor, který zůstává v českém vysokoškolském a vzdělanostním systému stále opuštěn.

Několik řad základních kurzů patří také religionistice a dalším oborům, v nichž se za předmět výzkumu kladou lidské činnosti více či méně související s náboženstvím. Za dlouhá léta, po která tyto knížky vycházejí, se mezi nimi objevily religionistické evergreeny typu *Was ist Religionswissenschaft?* Hanse Jürgen Greschata (Stuttgart: Kohlhammer 1988), jíž se nedá upřít, ačkoli je